

**ВЕСНА БОРОЗАН, ПРОФЕСОРКА НА ЕЛЕКТРО-ТЕХНИЧКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

ПРИВАТИЗАЦИЈАТА НЕ Е ИЗБРЗАНА

☀️ Кои се предностите, а кои недостатоците од приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ?

БОРОЗАН: Процентот на понудени акции е во тесна зависност со типот на инвеститорот кој државата сака да го привлече. Помалку од 51 процент вложува само финансиски инвеститор, кој не е заинтересиран за управување на претпријатието и се јавува во претпријатија кои веќе работат на комерцијална основа и остваруваат големи профити. Пример за ваква приватизација е понудата на францускиот ЕДФ, гигант во светската електроиндустрија, да продаде 30 проценти од своите акции. Наспроти тоа, секој стратешки инвеститор, со намера или обврска да вложува во развојот на претпријатието, единствено е заинтересиран за откуп на мнозински пакет акции кој ќе му овозможи контрола во управувањето со претпријатието. Во ваков случај државата може да задржи контрола врз секторот по пат на донесување на соодветна законска и подзаконска регулатива.

☀️ Зошто нашата Влада брза со приватизацијата на ЕСМ ако се има предвид дека електростопанствата во Словенија, Грција и во повеќе други земји од ЕУ сè уште се во државна сопственост?

БОРОЗАН: Процесот на приватизација на ЕСМ започна во 2000 година со пререгистрација на тогашното ЈП во АД, со цел тоа од Собранието да премине во инженеренци на Владата. Во 2001 година е распишан тендер за избор на владин советник при приватизацијата, на кој во почетокот на 2002 година е избран "Мајнл Банк" од Виена. Во ноември 2002 година, веднаш по доаѓањето на новата Влада, приватизацијата беше стопирана за да се изврши целосна структурна реформа на секторот и разбивање на монополот на ЕСМ пред негова приватизација. Реформата се спроведува во соработка со регионален форум координиран од страна на Европската комисија, наречен Атински форум. Неодамна, Владата оцени дека реформите се во завршна

фаза и дека подготовките за приватизација на деловите од ЕСМ кои подлежат на конкуренција можат да продолжат. Јас ваквиот пристап не го нарекувам брзање. Инаку, секоја земја го избира моделот на реструктурирање според своите услови, но ниту моделот на Грција, ниту моделот на Словенија, во Европа не служи за пример.

☀️ Која е Вашата оценка за степенот на усогласеност на нашата правна регулатива од областа на енергетиката со онаа од Европската унија, и дали тоа е поврзано со процесот на приватизација на ЕСМ?

БОРОЗАН: Препораките на ЕУ, изразени во нивните директиви, се однесуваат на создавање на услови за либерализација на секторот, но во строго регулирана рамка за дејностите кои претставуваат природен монопол, како преносот, или даваат регулирана (тарифна) услуга на потрошувачите, водејќи сметка за значењето на секторот како јавен сервис на граѓаните.

Во текот на двете години реформи основана е Регулаторна комисија за енергетика и преносната инфраструктура и управувањето со системот се издвоени во посебно претпријатие во државна сопственост, МЕПСО. Понатаму, усвоен е модел за либерализиран пазар на електрична енергија, врз основа на кој изработените законски измени се наоѓаат во владина процедура и се очекува да бидат усвоени кон крајот на март оваа година. До потполното усогласување со барањата на ЕУ останува да се исполни одлуката на Владата за правно раздвојување на регулаторните дејности производство и дистрибуција во рамките на ЕСМ, кое според предвидената динамика треба да заврши пред објавувањето на тендерот за приватизација.

☀️ Колкава цена од приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ очекувате да се постигне?

БОРОЗАН: Јас нема да шпекулирам со бројки, но ќе појаснам една работа. Цената сигурно нема да ја достигне

Приватизацијата на Електростопанство на Македонија ја разбрунува македонската јавност. Почитувајќи ја објективноста "Македонско сонце" направи интервјуа со Весна Борозан, професорка на Електро-техничкиот факултет во Скопје и член на владината Комисија за реструктурирање на ЕСМ и со

АТАНАСКО ТУНЕСКИ, ПРОФЕСОР НА МАШИНСКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

ВЛАДАТА ДА ГО ПРЕИСПИТА СВОЈОТ СТАВ

☀️ Кои се предностите, а кои недостатоците од приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ?

ТУНЕСКИ: Приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ нема ниту една предност, а ги има следните крупни недостатоци: (а) Република Македонија ќе ја изгуби својата енергетска сувереност; (б) на идниот сопственик му се продаваат и концесиите за јагленот и водата, коишто имаат клучно животно значење; (в) видливи се негативните искуства со приватизацијата на Телеком (драстичен пораст на цената, отпуштање на работници, одлив на високи суми од државата за разни трошоци, немоќ на Владата да влијае на доминантниот сопственик, итн.); (г) во сите балкански држави, вклучувајќи ги и Словенија, Грција и повеќе други земји од ЕУ, електростопанствата се државни; (д) приватниот доминантен сопственик ќе води сметка само за зголемување на својот профит и нема да има никакви разбирања кон социјалата во државата.

☀️ Зошто нашата Влада брза со приватизацијата на ЕСМ ако се има предвид дека електростопанствата во Словенија, Грција и повеќе други земји од ЕУ сè уште се во државна сопственост?

ТУНЕСКИ: Апсолутно е нејасно и несфатливо зошто нашата Влада брза со приватизацијата на ЕСМ, ако се знае фактот дека ниту една балканска држава, вклучувајќи ги и Словенија, Грција и други земји од ЕУ немаат приватизирано 51 отсто од своите електростопанства. Не е точно тврдењето на Владата дека приватизацијата на ЕСМ е наша обврска според директивите на ЕУ. Напротив, приватизацијата на ЕСМ е процес којшто со ни една Европска директива не е услов за приближување на Република Македонија кон ЕУ, и уште повеќе, Директивата 54/2003 укажува дека процесите на реструктурирање и правно раздвојување на дејностите во електроенергетскиот

сектор не треба да имплицираат и промена на сопственоста.

☀️ Која е Вашата оценка за степенот на усогласеност на нашата правна регулатива од областа на енергетиката со онаа од Европската унија, и дали тоа е поврзано со процесот на приватизација на ЕСМ?

ТУНЕСКИ: Нашата правна регулатива од областа на енергетиката мора да биде целосно усогласена со онаа од ЕУ за процесот на приватизација на ЕСМ да биде успешен. Но, во овој момент степенот на усогласеност на правните регулативи е релативно низок, односно процесот на усогласување практично е на почеток, затоа што сè уште не е донесена примарната и секундарната законска регулатива (нов закон за енергетика, закон за пазар на електрична енергија, издавање на лиценци на претпријатијата во електроенергетскиот сектор, изработка на нови тарифни системи, јасен и применлив закон за концесии на природните ресурси итн). Од правната рамка потребна за усогласување на регулативите засега само е формирана Регулаторната комисија за енергетика и донесен е Закон за преобразба на ЕСМ.

☀️ Колкава цена од приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ очекувате да се постигне?

ТУНЕСКИ: Мој став е дека не треба да се приватизира 51 процент од вредноста на ЕСМ, односно ЕСМ треба да остане во доминантна државна сопственост, и треба да се приватизира само делумно, постепено во неколку фази, со приватизација на одредени проценти од ЕСМ по лотови и на повеќе стратешки партнери. Најавената вредност од 300 до 400 милиони евра што Владата очекува да ја добие со продажбата на ЕСМ е смешно мала. Само хидроцентралите и дистрибутивните мрежи (ЕСМ без термоцентралите) вредат околу 2 милијарди долари. Годиш-

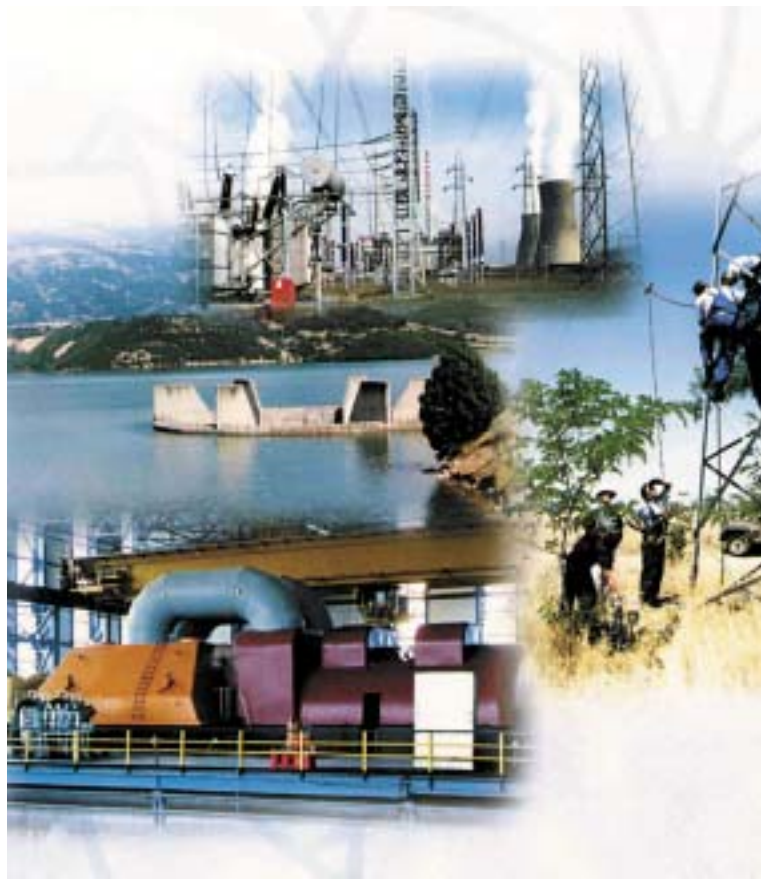
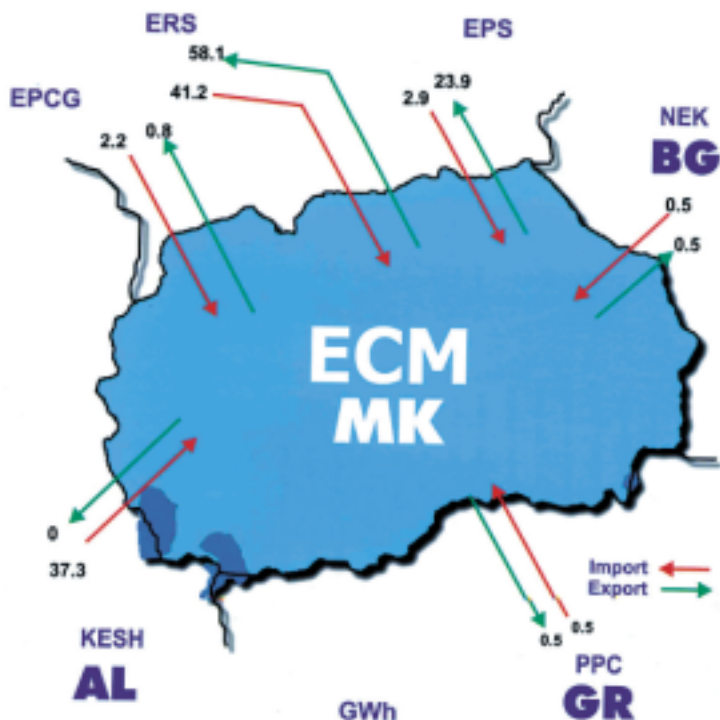
Атанаско Тунески, професор на Машинскиот факултет во Скопје и член на Комисијата за жалби на одлуките на Регулаторната комисија за енергетика. И на двајцата им поставивме исти прашања за кои имаат спротивставени видувања. Како и секогаш, јавноста има право да ги согледа и двете страни!

ВЕСНА БОРОЗАН, ПРОФЕСОРКА НА ЕЛЕКТРО-ТЕХНИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

вредноста која се очекуваше од продажбата на претпријатието во целост и како нерегулиран монопол, по угледот на Телеком, што беше намера на Владата до 2002 година. Јавноста треба да одбере меѓу високата вредност на продажбата и контролираната цена на електрична енергија која го ограничува профитот, затоа што двете барања не се можни истовремено. Секој потенцијален инвеститор, според поставената регулаторна рамка, својот долгорочен план за инвестиции и проценетите внатрешни резерви на претпријатието, но што е многу важно и посакуваниот период на враќање на инвестицијата, ќе излезе со понуда на тендерот. Натпреварот ќе го направи своето.

☀ Како ќе се формира цената на електричната енергија по приватизацијата на ЕСМ и колкав процент на евентуално зголемување на цената очекувате?

БОРОЗАН: Цената на електричната енергија ќе се одредува според реалните трошоци за нејзино производство, пренос и дистрибуција, дозволувајќи извесен профит за комерцијалните дејности, без оглед на тоа дали ЕСМ ќе се приватизира или не. Тоа е едно од основните барања на пазарната економија врз која се потпира ЕУ и е наша определба. Во такви услови од посебна важност е ефикасноста на работењето и смалувањето на загубите. Методологијата за пресметување на цената, како еден од основните акти за контрола на претпријатијата кои извршуваат регулирани услуги за тарифните потрошувачи, е веќе донесена од страна на Регулаторната комисија. Не очекувам значително зголемување на цената заради примената на самата Методологија, туку со време, заради потребата од отворање на нови рудници во РЕК Битола и заради зголемувањето на процентот на енергија од увоз.

АТАНАСКО ТУНЕСКИ, ПРОФЕСОР НА МАШИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

ниот профит што сега го остваруваат само хидроцентралите во Република Македонија е околу 50 милиони евра. Значи, цената на приватизацијата на 51 отсто од вредноста на ЕСМ е околу 3 милијарди долари.

☀ Како ќе се формира цената на електричната енергија по приватизацијата на ЕСМ и колкав процент на евентуално зголемување на цената очекувате?

ТУНЕСКИ: По приватизацијата на 51 процент од вредноста на ЕСМ, новиот доминантен сопственик ќе има главна улога во формирањето на цената на електричната енергија. Владата и Регулаторната комисија за енергетика нема да можат да ја контролираат цената на струјата, која директно ќе зависи од пазарните законитости, слично како и цените на нафтените деривати или телефонскиот импулс. Со оглед на актуелната цена на струјата во нашиот регион, пазарните законитости ќе диктираат зголемување на цената за најмалку два до три пати, што ќе доведе до драстичен пораст на социјалните случаи и невработеноста, и голем удар за економијата на РМ. Владата мора да го чуе гласот на јавноста, којашто е практично едногласно против целосната приватизација на ЕСМ, што и ја обврзува Владата да го преиспита својот став.

Разговорот го водеше:
Рената МАТЕСКА